Lokala hälsoskyddsföreskrifter

Dnr Enhetskod 2026/235

Beslut

Miljönämnden föreslår kommunfullmäktige att anta förslag till reviderade lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön i Ekerö kommun.

Sammanfattning

Ekerö kommuns nuvarande lokala hälsoskyddsföreskrifter antogs 1999 och har inte reviderats sedan dess. Mot bakgrund av förändrad lagstiftning, utvecklad praxis och förändrade lokala förhållanden har miljöenheten genomfört en översyn av föreskrifterna.

Förslaget innebär att vissa bestämmelser tas bort, flera justeras och några nya införs. Syftet är att skapa en tydligare, mer proportionerlig och ändamålsenlig reglering som bättre motsvarar dagens behov och samtidigt undviker onödig dubbelreglering i förhållande till annan lagstiftning och gällande vattenskyddsföreskrifter.

Förslaget bygger på gällande lagstiftning, kommunens lokala förutsättningar samt vägledning från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande - Lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa
och miljön i Ekerö kommun daterad 2026-05-19
Förslag till nya lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön i Ekerö kommun.
KFS-60-3 Lokala miljö- och hälsoskyddsföreskrifter för Ekerö kommun. Fastställt av Ekerö kommunfullmäktige 1999-03-16, § 15/99.
SKL- Cirkulär 12:41 Lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön.

Bakgrund

Enligt 9 kap. miljöbalken (1998:808) har kommunen ett ansvar för att förebygga och motverka olägenheter för människors hälsa. I förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) ges kommunen möjlighet att meddela lokala föreskrifter till skydd för människors hälsa. Av 39–40 §§ FMH framgår att sådana föreskrifter får meddelas, medan 13 § anger att de inte får medföra onödigt tvång eller obefogade inskränkningar i den enskildes frihet.

Ekerö kommuns nuvarande lokala hälsoskyddsföreskrifter antogs av kommunfullmäktige den 16 mars 1999, § 15/99, och har inte reviderats sedan dess. Under tiden har såväl lagstiftning som praxis utvecklats, samtidigt som kommunens lokala förutsättningar har förändrats. De befintliga föreskrifterna innehåller i flera delar bestämmelser som i dag är föråldrade eller otydliga, och i vissa fall överlappar med annan reglering, såsom miljöbalken och gällande vattenskyddsföreskrifter för Mälaren. Detta riskerar att skapa oklarheter vid tillämpning och tillsyn.

Mot denna bakgrund har miljöenheten genomfört en översyn av de lokala föreskrifterna. Arbetet har utgått från gällande lagstiftning och kommunens lokala förhållanden. Som stöd har även Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) vägledning beaktats, men förslaget bygger på en självständig bedömning av vad som är motiverat i Ekerö kommun. Förslaget har även samrådts internt med tjänstemän som representerar kommunstyrelsen och samhällsbyggnadsnämnden.

Ärendet

Miljöenheten har tagit fram ett förslag på nya lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön.

Förvaltningens utredning och överväganden

Miljöenheten bedömer att det inte finns behov av att reglera samtliga områden där miljöbalken ger kommunen möjlighet att meddela lokala föreskrifter. Bestämmelser om upplag, grundvattentäkter, tvätt av fordon och tillfälligt förbud mot småskalig eldning har särskilt analyserats men bedömts inte motiverade. Det föreslås inte heller några bestämmelser avseende luftvärmepumpar eller föreskrifter om camping och gatumusik.

2 § Avloppsanordningar

Bestämmelsen om avloppsanordningar motsvarar i stort nuvarande reglering och föreslås kvarstå. Jämfört med nuvarande föreskrifter föreslås dock att tillståndsplikt även ska gälla för Lovö.

Miljöenheten bedömer att tillståndsplikt som huvudregel är motiverad för utsläpp av bad-, disk-, och tvättvatten (BDT-avlopp), eftersom även sådana anläggningar kan påverka grundvatten och därmed innebära risk för olägenhet för människors hälsa.

Samtidigt ska regleringen vara proportionerlig och anpassad till de faktiska förhållandena inom kommunen. Undantag från tillståndsplikt har därför gjorts för vissa områden där anmälningsplikt bedöms vara tillräcklig.

I tätorterna Ekerö och Stenhamra finns i praktiken inga enskilda BDT-anläggningar, då bebyggelsen i huvudsak är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. En tillståndsplikt i dessa områden skulle därmed sakna praktisk betydelse och riskera att innebära en onödig reglering.

För de mindre öarna utan fast broförbindelse tillämpas anmälningsplikt, då bebyggelsen där i huvudsak utgörs av fritidshus med begränsad vattenanvändning och därmed låg belastning på avloppsanläggningarna. Detta medför generellt en lägre risk för påverkan på människors hälsa. Det har också funnits en etablerad praxis att godta lite enklare lösningar för BDT-anläggningar i dessa områden, just med hänsyn till den begränsade användningen. Miljöenheten bedömer att denna ordning fortsatt är rimlig och motiverad. För öarna Björkö och Kurön krävs det enligt vattenskyddsföreskrifterna för södra Mälaren tillstånd för BDT-anläggningar.

3 § Annan typ av toalett än vattentoalett

En ny bestämmelse införs som innebär att anmälan krävs för att inrätta annan typ av toalett än vattentoalett, exempelvis förmultningstoalett, förbränningstoalett eller torrtoalett. Miljöenheten bedömer att denna reglering är motiverad ur hälsoskyddssynpunkt och bidrar till en mer logisk reglering jämfört med nuvarande ordning.

I dag finns ingen generell anmälningsplikt för själva toalettlösningen, medan anmälningsplikt föreligger för hantering av restprodukter genom latrinkompostering enligt kommunens avfallsföreskrifter. Detta kan leda till praktiska och juridiska oklarheter. För de flesta toalettlösningar utgör hanteringen av restprodukter en integrerad och nödvändig del av systemet. Att då endast reglera det efterföljande steget, men inte installationen av själva toaletten, framstår som mindre ändamålsenligt och kan upplevas som otydligt för fastighetsägare.

Den nya bestämmelsen påverkar inte befintliga anläggningar. Toalettlösningar som har installerats innan föreskrifterna träder i kraft och som har hanterats inom ramen för tidigare anmälan eller prövning omfattas inte av den nya anmälningsplikten. Bestämmelsen får därmed endast framåtsyftande verkan.

4 § Djurhållning

Bestämmelsen om djurhållning inom detaljplan har justerats för att bättre spegla vilka typer av djurhållning som i praktiken kan ge upphov till olägenhet för människors hälsa. Det krävs

även fortsättningsvis tillstånd för att hålla nötkreatur, häst, get, får eller svin samt pälsdjur eller fjäderfä som inte är sällskapsdjur inom område med detaljplan.

Tillståndsplikten för hållande av orm tas bort, eftersom det saknas ett tydligt samband mellan vanlig ormhållning och sådana hälsostörningar som avses i miljöbalken. Det finns dessutom föreskrifter från Jordbruksverket som bland annat innehåller krav för att förhindra rymning. För giftormar gäller även särskilda krav på låst terrarium, rymningssäker förvaring och varningsskyltning.

När det gäller fjäderfä görs en skillnad mellan hönor och tupp. Miljöenheten bedömer att ett mindre antal hönor i normalfallet kan jämställas med sällskapsdjur och sällan ger upphov till sådana störningar som motiverar tillståndsplikt. Undantaget för högst fem hönor innebär därför en rimlig avvägning som möjliggör mindre hobbyverksamhet utan att onödigt belasta enskilda med krav på tillstånd.

Tuppar bedöms däremot annorlunda. Tuppens läte är återkommande, ofta tidigt på morgonen och kan upplevas som särskilt störande i tätbebyggda områden. Till skillnad från höns är störningen svår att begränsa genom åtgärder och kan därför i större utsträckning innebära en olägenhet för människors hälsa. Mot denna bakgrund bedömer miljöenheten att det är motiverat att införa tillståndsplikt för tupp även när ett mindre antal hönor undantas.

5 § Tomgångskörning
Bestämmelsen om tomgångskörning motsvarar i huvudsak nuvarande reglering och har endast justerats språkligt. Ett tillägg har gjorts avseende omedelbart förbud vid broöppning och vid kö till färja och syftar till att begränsa exponeringen av avgaser i dessa miljöer.

Miljöenheten bedömer att tillägget är motiverat med hänsyn till risken för olägenhet för människors hälsa.

6 § Gödselhantering
Bestämmelsen om spridning av gödsel innebär en tydlig förändring jämfört med tidigare föreskrifter, där tillståndsplikt och fasta skyddsavstånd tillämpas. I det nya förslaget införs i stället en anmälningsplikt vid spridning i närheten av detaljplanerade eller tätbebyggda områden. Något fast skyddsavstånd anges inte, utan bedömningen ska göras utifrån lokala förhållanden såsom avstånd, topografi och förekomst av enskilda dricksvattentäkter.

Miljöenheten bedömer att detta ger en mer flexibel och ändamålsenlig reglering, eftersom risken för olägenhet för människors hälsa varierar beroende på platsens förutsättningar. Föreskriften möjliggör en förhandsbedömning i situationer där störningar i form av lukt eller påverkan på dricksvatten kan uppkomma.

7 § Värmepumpar

Bestämmelsen om tillståndsplikt för värmepumpsanläggningar för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten motsvarar nuvarande reglering och föreslås kvarstå.

Miljöenheten bedömer att tillståndsplikt är motiverad, eftersom installation av sådana anläggningar innebär ingrepp i mark och grundvatten som kan påverka enskilda dricksvattentäkter. Tillståndsplikt möjliggör en prövning i det enskilda fallet och bidrar till att förebygga risker.

8 § Eldning

En ny bestämmelse införs om skötsel och tillsyn av eldningsanordningar för fasta bränslen.

Miljöenheten bedömer att bestämmelsen är motiverad, då den tydliggör vad som krävs för att eldning ska ske utan att orsaka olägenhet för människors hälsa.

Småskalig eldning ger upphov till utsläpp av partiklar och andra luftföroreningar som kan påverka närboende, särskilt i tätbebyggda områden. Felaktig eldning, till exempel med fuktigt eller olämpligt bränsle eller med bristande lufttillförsel, kan väsentligt öka dessa utsläpp.

Krav på att eldning ska ske så att olägenhet inte uppstår följer redan av miljöbalken. Även krav på skötsel och kontroll av eldningsanläggningar finns genom regler om sotning och brandskydd. Vidare ställs krav i Boverkets byggregler (BBR) på att pannor och eldstäder ska uppfylla vissa utsläppskrav. Den föreslagna bestämmelsen innebär därför främst ett förtydligande av dessa krav i ett lokalt sammanhang.

Bestämmelsen bedöms även ha ett pedagogiskt värde genom att tydliggöra vad som krävs vid eldning och därigenom bidra till ökad efterlevnad.

9 § Bränning av halm

En ny bestämmelse införs om förbud mot bränning av halm på åkermark. Miljöenheten bedömer att detta är motiverat ur hälsoskyddssynpunkt, eftersom rök från halmbränning kan orsaka betydande störningar och påverka luftkvaliteten i närliggande områden. Möjlighet till dispens finns i enskilda fall.

10 § Ansökan och anmälan

Enligt 46 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en ansökan eller anmälan till miljönämnden vara skriftlig och innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att pröva eller bedöma ärendet.

11-13 §§ samt ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Bestämmelserna om dispens, straff och avgifter motsvarar i huvudsak vad som normalt förekommer i lokala hälsoskyddsföreskrifter och har utformats i enlighet med gällande lagstiftning. Dispensbestämmelsen ger miljönämnden möjlighet att i enskilda fall medge undantag från föreskrifterna när det kan ske utan risk för människors hälsa eller miljön.

Bestämmelsen om straff och miljösanktionsavgifter är en upplysning om att överträdelser av föreskrifterna kan medföra påföljder enligt miljöbalken och tillhörande förordning.

Avgiftsbestämmelsen tydliggör att miljönämnden får ta ut avgift för prövning och tillsyn enligt kommunens taxa.

Avslutningsvis reglerar ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna när de nya föreskrifterna börjar gälla samt att tidigare meddelade beslut och dispenser fortsatt ska gälla enligt motsvarande bestämmelser i de nya föreskrifterna.

Bestämmelser som särskilt har övervägts

Grund- och ytvattenskydd

Bestämmelser om upplag av produkter som kan medföra risk för förorening av vatten finns i nuvarande föreskrifter.

Miljöenheten bedömer att skyddet för Mälaren redan är omfattande genom gällande vattenskyddsföreskrifter, där hantering och upplag i stor utsträckning redan är reglerade.

Behovet av upplag som kan innebära en faktisk risk för påverkan på enskilda dricksvattentäkter bedöms dessutom vara begränsad, även i de tätbebyggda områden där enskild vattenförsörjning är vanligt förekommande.

Mot denna bakgrund bedömer miljöenheten att en lokal bestämmelse riskerar att innebära dubbelreglering och skapa otydlighet, utan att tillföra något tydligt mervärde ur hälsoskyddssynpunkt. Bestämmelsen föreslås därför utgå.

Tillstånd eller anmälan för grundvattentäkt

Möjligheten att införa bestämmelser om tillstånds- eller anmälningsplikt för anläggande och användning av grundvattentäkter enligt 9 kap. 10 § miljöbalken har prövats inom ramen för översynen.

Miljöenheten bedömer att det i nuläget saknas tillräckligt underlag för att införa en sådan reglering. En förutsättning för att meddela föreskrifter enligt bestämmelsen är att det råder eller kan befaras uppkomma brist på sött grundvatten. Någon sådan situation har inte identifierats i kommunen. Tvärtom bedöms tillgången på grundvatten generellt vara god.

Samtidigt saknas ett samlat kunskapsunderlag om grundvattnets kvantitet och kvalitet, särskilt inom tätbebyggda områden med enskild vattenförsörjning. Innan en mer ingripande reglering övervägs bedömer miljöenheten att det finns behov av att närmare utreda dessa förhållanden.

Mot denna bakgrund bedöms det i dagsläget inte motiverat att införa bestämmelser om tillstånds- eller anmälningsplikt för grundvattentäkter.

Tvätt av fordon

Frågan om att införa en lokal bestämmelse om tvätt av fordon har övervägts.

Miljöenheten bedömer att utsläpp från biltvätt utgör avloppsvatten i miljöbalkens mening och att sådana utsläpp inte får ske utan tillräcklig rening. Frågan är därmed redan reglerad genom miljöbalkens bestämmelser.

Därutöver omfattas hela kommunen av vattenskyddsföreskrifter för Mälaren, där hantering av rengöringsmedel och tvätt av fordon i praktiken redan är reglerad och i vissa fall förbjuden. Detta innebär att det redan finns ett långtgående skydd och att en lokal föreskrift riskerar skapa otydlighet.

Mot denna bakgrund bedömer miljöenheten att det saknas behov av att införa en särskild bestämmelse om tvätt av fordon.

Tillfälligt förbud mot småskalig eldning

Möjligheten att införa en bestämmelse om tillfälligt förbud mot småskalig eldning med fasta bränslen inom särskilt angivna områden har analyserats.

Miljöenheten bedömer att det i nuläget saknas ett tillräckligt behov av en sådan reglering. Antalet klagomål kopplade till rök från småskalig eldning är begränsat, vilket tyder på att problematiken inte är omfattande i kommunen.

Vidare bedöms förekomsten av småskalig eldning som huvudsaklig uppvärmningskälla vara begränsad inom tätbebyggda områden.

Ett tillfälligt förbud mot eldning kan dessutom innebära svårigheter ur ett beredskapsperspektiv, exempelvis vid elavbrott, då möjligheten till uppvärmning med fasta bränslen kan vara av betydelse.

Mot denna bakgrund bedömer miljöenheten att det saknas tillräckliga skäl att införa en sådan bestämmelse.

Fördjupning lagstöd

Instans

Lagstöd

Miljöbalken (9 kap. 10–13 §§) och förordningen (1998:988) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) ger kommunerna möjlighet att meddela vissa föreskrifter som behövs till skydd mot olägenheter för människors hälsa.

Enligt 9 kap. 10 § miljöbalken kan en kommun föreskriva att det ska krävas tillstånd eller anmälan till kommunen för att inrätta och använda en ny anläggning för grundvattentäkt i områden där knapphet på sött grundvatten råder eller kan befaras uppkomma. Det gäller dock bara om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa ska uppkomma. Kommunen får även föreskriva anmälningsplikt, dock inte tillståndsplikt, för sådana anläggningar som redan finns inom angivna områden.

Enligt 13 § FMH får en kommun meddela föreskrifter om att det i stället för en anmälan krävs tillstånd för att inom vissa delar av kommunen inrätta en annan avloppsanordning än sådan som vattentoalett ska anslutas till.

Enligt 17 § FMH får en kommun föreskriva att det i stället för anmälan krävs tillstånd för att inrätta en värmepumpsanläggning för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten inom kommunen eller inom vissa delar av denna, om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön.

I 39 § FMH anges att om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer, får kommunen föreskriva att

1. nötkreatur, häst, get, får eller svin,
2. pälsdjur eller fjäderfä som inte är sällskapsdjur, eller
3. orm

inte får hållas inom område med detaljplan eller områdesbestämmelser utan särskilt tillstånd av den kommunala nämnden. Ett sådant tillstånd får förenas med särskilda villkor.

I 40 § FMH anges att om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer i en kommun, får kommunen meddela föreskrifter om

1. tomgångskörning med motordrivna fordon,
2. spridande av naturligt gödsel, slam och annan orenlighet inom område med detaljplan eller intill sådant område,
3. inrättande av annat slag av toalett än vattentoalett,

4. hantering av mjölk i utrymme för mjölkprodukter, på vilken livsmedelslagen (2006:804) inte tillämpas,
5. skydd för ytvattentäkter och enskilda grundvattentäkter,
6. tillfälligt förbud mot småskalig eldning med vissa fasta bränslen inom särskilt angivna områden,
7. skötsel och tillsyn av eldningsanordning för vissa fasta bränslen,
8. bränning av halm på åkermark, och
9. luftvärmepumpar.

Om det i en kommun förekommer camping i betydande omfattning, får kommunen meddela föreskrifter för eller förbjuda sådan camping inom särskilt utsatta områden om det behövs för att förhindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer.

Kommunen får i ett enskilt fall meddela föreskrifter om begränsningar av eller villkor för utövande av gatumusik på viss offentlig plats om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer.

I 42 § FMH anges att om det i en kommun finns tätbebyggt område som inte omfattas av detaljplan, får kommunen, om särskilda skäl föranleder det, föreskriva att en bestämmelse som avses i 37 § (anordnande av en gödselstad eller annan upplagsplats för djurspillning inom ett område med detaljplan) eller 40 § första stycket punkt 2 (spridande av naturligt gödsel, slam och annan orenlighet djurspillning inom ett område med detaljplan eller intill sådant område) ska gälla även sådant tätbebyggt område.

I 43 § FMH anges att områden som avses i 13, 17, 40 och 42 §§ FMH ska märkas ut på en särskild karta som ska fogas till kommunens övriga föreskrifter om hälsoskyddet i kommunen.

Det är upp till varje kommun att utifrån sina specifika förutsättningar bedöma i vilka frågor och för vilka områden det är motiverat att utfärda föreskrifter inom den egna kommunen.

Föreskrifterna får dock inte medföra onödigt tvång för allmänheten eller annan obefogad inskränkning i den enskildes frihet. Kommunerna har inte heller möjlighet att meddela andra föreskrifter än de som omfattas av bemyndigandet i lagstiftningen. Föreskrifterna ska vara tydliga med vad som gäller och bör kungöras i god tid.

Instans

Barnkonsekvensanalys

Förslaget till nya lokala föreskrifter bedöms sammantaget ha positiva eller neutrala konsekvenser för barn. Flera av föreskrifterna syftar till att förebygga olägenheter för människors hälsa genom att minska risker kopplade till bland annat avloppshantering, luftföroreningar, lukt och störningar i boendemiljöer. Detta bedöms bidra till en tryggare och hälsosammare miljö för barn och unga. Särskilt bestämmelser om tomgångskörning, eldning, gödselhantering och avloppsanordningar kan bidra till minskad exponering för luftföroreningar och störningar i närheten av bostäder och andra miljöer där barn vistas. Förslaget bedöms inte innebära några negativa konsekvenser för barns rättigheter eller möjligheter enligt barnkonventionen. Något behov av en fördjupad barnkonsekvensanalys har därför inte identifierats.

Beslutet expedieras till

Kommunfullmäktige